

TRITON

Ve třpytném moři je Kréta...

Václav Vojtěch Tošovský

TRITON

Václav V. Tošovský

VE TŘPYTNÉM MOŘI JE KRÉTA...

Václav V. Tošovský
Ve třpytném moři je Kréta...

Tato kniha ani žádná její část nesmí být kopírována, rozmnožována, ani jinak šířena bez písemného souhlasu vydavatele.

© Václav V. Tošovský, 2006
Cover © Renata Ryšlavá, 2006
© TRITON, 2006

ISBN 80-7254-612-0

„Uprostřed třpytného moře je Kréta, jakási země, krásná, obteklá mořem a úrodná. Nesmírné množství lidí bydlí v té zemi, a měst má desetkrát deset. Každý kmen má jinou řeč v té směsici: Jsou tu Achajci, Kydónové a skupina Prakrétů chrabrych. Dórové o třech kmenech a též kmen Pelasgů slavný...“

Homéros: Odyssea
(překlad O. Vaňorného)

Vojtěch se pomalu vracel do kolejje přes Karlovo náměstí. Namířil si to od všeobecné nemocnice napříč směrem ke Spálené. Složil právě zkoušku, ale vůbec se necítil dobře. Styděl se a měl na sebe vztek. Obávaný profesor MUDr. Josef Hemerka, u kterého bylo rigorózum zatíženo vysokou úmrtností, pouštěl sice dnes kdekoho. Pustil i Vojtu. Ale neodpustil si štiplavou poznámku o důležitosti patologické fyziologie a o úloze draslíku v lidském organismu zvlášť. Vojta pořádně popletl jeho hodnoty v krvi.

„Pane kolego,“ říkal profesor Vojtovi svým rozvázným způsobem, jako by při tom nerozžvýkával jenom své hrozně čadící viržinko, ale i věty, které vycházely z jeho téměř zavřených úst, „pane kolego, jednou třeba budete stát u lůžka nemocného. A bude to v noci. V noci ze soboty na neděli. A budete sám. Primář nikde. Starší sekundář taky nikde. A váš nemocný – upozorňuji, že právě teď jen a jen váš nemocný – bude zvracet, zvracet a zase zvracet. Bude mít nafouklé břicho, které ho bude celé bolet. A vytlačovat mu bránici nahoru, takže bude sotva dýchat. Nezapomeňte, pane kolego, že celou zlou situaci, která se může vystupňovat až v katastrofální – zdůrazňuji ka-ta-stro-fál-ní, fa-tál-ní,“ a profesor začal slova skandovat, „a to nejenom pro vás, ale bohužel a hlavně na prvním místě pro koho?“ A profesor zvýšil hlas a pak téměř vyštěkl: „Pro nemocného! Pamatujte si, pane kolego, že tento nebezpečný, život těžce ohrožující stav může zvládnout a život zachránit co?“ A profesor výstražně pozvedl ukazovák své pravice: „Špetka draslíku. A vy o tom nevíte skoro nic. Slibte mi teď se vší zodpovědností, že si znova přečtete hladiny aniontů a kationtů v krvi. Pročtete a všechno si zapamatujete. A to ještě dnes!“

Profesor pohlédl přísně na Vojtu, který se ho odvážil přerušit: „Pane profesore, já jsem se opravdu učil. Napsal jsem si i hodnoty nejdůležitěj-

ších kationtů a aniontů v krvi.“ A Vojta začal vytahovat z náprsní kapsy krasopisně napsanou tabulku. „Ale když my teď v koleji jenom debatujeme o situaci. Co bude zítra, co bude dále. Co máme dělat.“

„Chápu vás,“ profesor se s porozuměním podíval na Vojtu. „Pochopitelně, že vám teď hlavou víří jiné starosti. V naší vlasti potěčou slzy. Česká země bude zbrocena krví. Ale právě proto vy, nastávající lékaři, musíte mnoho znát. Lidé budou stále stonat. Stále budou potřebovat vaši pomoc. Musíte si uvědomit, co vás čeká. A vlastně celou Evropu. Dnes vás tato situace zachránila před nedostatečnou. Jsme ve spárech hnusného moru. Temno, hnědé temno se valí i k nám. Nastávájí zlé doby. Budou nás vraždit, budou krást, loupit. Ale nemohou nám vzít naše přesvědčení, víru v dobro a pravdu. A naše vědomosti a znalosti.“ To zdůraznil zvýšeným hlasem. A jako by se potřeboval nadechnout, udělal pomlku. Vzápětí však proud vzrušených slov pokračoval. „Jedno staré přísloví – pochází až z Persie – říká, že mocný je ten, kdo je moudrý. A moudrost kromě jiného vyžaduje i hluboké znalosti, především ve svém oboru. Ano, pane kolego, musíte znát především medicínu, které se chcete věnovat. Jste tím povinován našim lidem i sobě. Ale musíte znát – a dnes více než kdy jindy – i osudy své vlasti. Její slávu i porobu – tím víc, že se opět stává naším osudem. Musíte to všechno znát, abyste dovedl rozeznávat pravdu a lež. Pravdu a polopravdu. Musíte mnoho studovat, učit se, dít. A vzpomeňte si na svého starého učitele na naší staroslavné Karlově univerzitě. Nejstarší univerzitě v Evropě na sever od Alp. Vzpomeňte si na svého profesora, že vám tohle všechno řekl při rigorózu z patologické fyziologie.“ Profesor vzal od Vojty index, drobným písmem napsal do rubriky patologické fyziologie „dostatečně“, čitelně se podepsal a připsal datum: 25. června 1939.

Na profesora Hemerku to byl obdivuhodný a neobvyklý řečnický výkon. Přes svůj vědecký věhlas nevynikal ani výmluvností, ani odvahou. A dnes se tak rozohnil, že pustil z hlavy myšlenky o inzulínu, který ho právě nejvíce zajímal, a mluvil nepřetržitě téměř pět minut. Podal Vojtovi index, stiskl mu ruku a už volal dalšího kandidáta.

Vojta odcházel zamyšlen. Projev profesora Hemerky ho dojal opravdu hluboce. Vždyť to byla od profesora i velká odvaha. Vojta nad sebou přemýšlel. Jak vlastně až dosud studoval? Většinou jenom proto, aby u zkoušek prošel, i když ho poznatky jednotlivých oborů, jak je právě slyšel na

přednáškách, opravdu zajímaly. Ale byl nestálý, s mnoha různými zájmy. Vystudoval ve Vysokém Mýtě – v Kujebíně, jak se tam říkalo – kde se vyučovala zejména latina a řečtina. Teprve později byl za to nesmírně vděčný. Prakticky neznal ani jeden světový jazyk. Až na obvyklé věty, že „na stole je kniha, tabule je černá, žák píše křídou a má perořízek“. Hlavně ten perořízek mu utkvěl v hlavě. A z němčiny – ostatně už na gymnáziu ji tak nějak neměli rádi – znal rozdíl mezi třetím a čtvrtým pádem: jak se říká v lese, jak do lesa. A první odstavec básně „Lorelei“. Proto se na vysoké škole začal učit hned anglicky, francouzsky, a i když jaksi s nechutí, i německy. Vlastenečtí profesori na vysokomýtském gymnáziu věřili ve velkou budoucnost Slovanstva. Z Kollárovy „Slávy dcery“ museli jejich svěřenci znát nazpaměť celé statě. A tak vedle biologie, lékařské fyziky, chemie, anatomie a dalších odborných učebnic měl Vojta ve své knihovničce v koleji i učebnice jazyků všech slovanských národů. I lužické srbštiny. A navíc začal boxovat. Dostal totiž o prázdninách od kluků ze Sedlišť pěkný nářez, který ho dlouho mrzel. Když však vyslechl přednášku vyhlášeného neurologa, profesora Kamila Henna, o tom, jak se nárazy na lebku přenášejí na křehkou mozkovou tkáň, nechal boxování a přešel na džiu-džitsu. Na vysoké škole mu konečně došlo, že znalost klasických jazyků není k zahození: ovládal je docela slušně. Koupil si v antikvariátě v Husově ulici Ilias i Odysseu v řeckém originále a snažil se číst Vergilia, Ovidia i Horáce. A navíc tu bylo Národní divadlo – i když jenom v poslední řadě k stání „na bidýlku“ – koncerty České filharmonie a především „prodloužené“ a čaje o páté v taneční škole „U Kasků“ ve Vladislavově ulici. Na studium medicíny tak mnoho času zpočátku nezbylo. A ostatně ani zkoušky se neskládaly ihned. Však se to nastuduje zítra...

Když zkoušku z biologie – tou se obvykle začínalo – u podivínského profesora Růžičky, který také vymyslel jakousi teorii o příčinách stárnutí – udělal vlastně jenom omylem a z lékařské fyziky prošel jen taktak, uvědomil si náhle, že takhle to dál nepůjde. Ze sportu zbylo jenom džiu-džitsu. Všecko ostatní šlo zcela stranou. A tak zkoušky z obávané chemie, anatomie, embryologie, histologie a fyziologie složil docela slušně. Až teď najednou ta nešťastná patologická fyziologie. Experimentálka, jak studenti říkali. Takhle začal zkoušku z druhého rigoróza.

A jak kráčel po Karlově náměstí, rozhodl se, že se vrhne do práce s veškerou energií. Především na medicínu. Ale přečte si znova české dě-

jiny. Jenom to džiu-džitsu opravdu nesmí zanechat. Jsou tu Němci. Sice jenom nakrátko. „Do Vánoc,“ říkali si mladí lidé. Však se o tom v divadélku v Karlově ulici kupodivu i zpívalo: „Věřte, lidi, že to dobře dopadne, než listí opadne, nový sníh spadne...“

Došel k vodotrysku pod obrovskou smuteční vrbou, z něhož tryskaly duhové paprsky vody. A tam najednou uviděl Lidušku Boštíkovou. Snažila se udržet rovnováhu na nízkém zábradlí bazénu. V jedné ruce aktovku s učením, v druhé rádiovku. Před Vojtovýma očima se zatřpytila duha paprsků vodotrysku a zasvítily dlouhé, štíhlé nohy, jak Lída balancovala na zábradlí, aby nespadla do bazénu. Byly tak opálené, že nebylo možné poznat, má-li punčochy, anebo je naboso. A najednou pohlédla na Vojtu svýma velkýma modrošedýma očima z rámce temně kaštanových mírně zvlněných vlasů. Oba si rázem uvědomili, že se znají. Už od dětských let, z prázdnin, na které Ludmila jezdívala zcela pravidelně k babičce a dědečkovi do Sedliště na Českomoravské vysočině. Od rybníka, kde se koupávali, plavali i veslovali na loďce vypůjčené od vousatého pana lesního Šotoly z budislavské myslivny.

Přece se dobře znají. Vždycky si tykali. A najednou jako by ztratili oba řeč. Každá věta, kterou chtěl jeden či druhý vyslovit, se jim zdála hloupá. Mlčeli. Až Vojta vyrazil: „Právě jdu z fakulty. Udělal jsem rígo z experimentálky. U profesora Hemerky.“ Sotva to však řekl, zarazil se a zčervenal. Vždyť to vypadá, jako by se chlubil. Zaraženě se podíval na Lídu. Nevedlo se jí o nic lépe. Připadalo jí, že všichni důchodci na lavičkách v parku, všechny maminky s děcký v kočárcích se dívají jenom na ni. Usmívají se a mají radost z jejích rozpaků. Seskočila z okraje bazénu, přeskočila uzoučký záhonek s tulipány. A jak došlápla na hladký asfalt, skropený vodou z vodotrysku, smekla se a málem upadla. Vojta ji zachytil. Ten kratičký letmý dotyk jako by zaplašil všechny rozpaky a zaplavil oba kouzlem okamžiku. Vojta se na Lidušku upřeně podíval. Pravidelný, lehce opálený obličej s půvabnými rysy, lemovaný neposlušnými vlasy. A najednou Lída promluvila: „Ahoj.“ Měla na sobě „šuhajku“, jak ji tenkrát nosilo mnoho českých děvčat na protest proti německým „dyrndlům“. Všecko v jásavých národních barvách. Bílé, modré, červené. Netrpělivým pohybem odhodila kadeř, která jí spadla z čela přes oči.

„Ahoj,“ odpověděl Vojta. Rozpaky ho přešly. „Jdu domů. Totiž domů – do koleje. Domů jedu až v sobotu, na prázdniny. Ale nejdříve budu asi

měsíc v nemocnici. Tam u nás, ve Vysokém Mýtě. Na chirurgii,“ dodal a opět se zarazil, zda se snad nevytahuje.

Liduška se na něho usmála: „A my už pojedeme taky. Asi za týden. Totiž máma a já. Tatka má dovolenou až v srpnu. A Božka s Lucií jedou nejdříve do tábora. Někam na Sázavu, za Kamenný Přívoz. Ale já mám nejraději Sedliště.“

Šli pak spolu do Spálené. Mlčeli a bylo jim docela dobře. „Jako by tu ani ti Němci nebyli,“ pomyslel si Vojta. Lída na něho letmo pohlédla. Vždyť si ho dříve nikdy ani pořádně nevšimla. Pohledný mládenec. Má docela obyčejné světlé vlasy, krátce sestřižené. Čelo vysoké, snad poněkud více vyklenuté. Nos maličko ohrnutý nahoru. Veselý, šedomodré oči – jako já, pomyslela si. Dívají se vesele do světa. Obyčejné rty. Ostatně všechno je na něm docela obyčejné, všední. I ta brada, která by snad měla být u chlapce trochu energičtější, a zatím ustupuje mírně dozadu. Ale to obyčejné čelo, oči, obyčejný nos i ústa vytvářejí docela pěkný celek.

Teď zase pohlédl ze strany na Lídu Vojta. Prudké světlo nádherného červeného dne na počátku léta ulpělo na Liduščině tváři a celou ji ozářilo. „To je krásná dívka, jak to, že jsem si toho nevšiml už dřív, na prázdninách,“ pomyslel si Vojta.

Vojta i Lída najednou pocítili, že by si měli něco říct. Říct to hned, raději nic neodkládat. Ale mlčeli. V Jungmannově ulici před velkým knihkupectvím se rozloučili. „Ahoj a na shledanou o prázdninách!“

* * *

Vojtěch fiškusoval – jak se tenkrát říkalo medické prázdninové praxi – na chirurgickém oddělení veřejné všeobecné nemocnice. Byl sám se sebou velmi spokojen. Možná že až příliš spokojen. Uměl už bezpečně dát injekci do žíly – „intravenózkou“ – ošetřit drobná zranění, přiložit sádrouvou dlahu na zlomenou kost. A primář ho dokonce nechával sešit kůži po operaci kýly nebo slepého střeva. A od rodičů dostal krásné kolo. Polozánovní, s přehazovačkou, dynamem, reflektorem. Celé se lesklo chromem. Bylo odměnou za úspěšně dokončený rok studií, i když dostatečná z experimentálky od profesora Hemerky Vojtovi k slávě právě nepřispěla. A dnes byla sobota. Nádherný letní den. Vojta si myslel, že nikde nemůže být tak krásně jako na Vysočině.

Rozloučil se s oběma sekundáři. S mladším doktorem Hálou, menší postavy, s hlavou lehce skloněnou a s břichem už se maličko kulatícím, jak se stále skláněl a shýbal k nemocným ležícím na lůžku nebo připoutaným na operačním stole. Rozloučil se i se starším sekundářem Žuchou, štíhlým, vysokým lékařem, kterého ani stálé shýbání nedokázalo ohnout. Byl až odněkud ze Slovenska a nerad pomýšlel na to, že se bude muset asi předčasně loučit s vysokomýtskou nemocnicí. Přirostla mu k srdci i s panem primářem.

Vojta křikl „na shledanou“ i na sestru Bělu. Vysokou, zdatnou, maličko pihovatou blondýnu, s vlasy vyčesanými do výšky jako přílba venkovských hasičů. A už vynášel kolo. Měl je pečlivě schované ve sklepě hned vedle pitevny. Bylo právě poledne. U Svatého Vavřince na školním náměstí právě vyzváněli. Šlápne-li na to, bude za půldruhé hodiny doma. A pak honem k rybníku. Už viděl před sebou oválný obličej, veselé oči i neposlušné kadeře. A půvabný pohyb hlavou, kterým je Lída odhazovala z očí. Naskočil na kolo, začal šlapat, nejprve s očima upřenými na pedály, ale pak už přímo před sebe vpřed.

A vtom se mu zdálo, že vidí Lídu. Podíval se lépe. Byla to opravdu ona. Před mohutnou podsíní hospody U Bílého beránka, vyhlížející spíše jako zemanská tvrz než zájezdní hostinec, jak hlásil zašlý nápis, vyvedený na plechovém štítě, si rozvážně vykračoval mohutný valach. Za ním drkotala venkovská vysoká bryčka. Vpředu na kozlíku kučťoval strýc Josef Pechanců ze Sedlišť. Za ním v polosedě pololeže Ludmila na modrobíle pruhované obrovské duchně. Vojta se zaradoval: „Lído, co tu děláš?“ Seskočil z kola a teprve pak pozdravil strýce Pechanců. Ale díval se na Lídu. „Pročpak jste tady? Já právě jedu domů. Odpoledne přijdu k rybníku. Mám volno. Dneska i zítra.“

Strýc vážně pohlédl na Vojtu. „Vezu tady Lidku do nemocnice. Táta s mámou jsou někde u známých za Prahou. Až někde u Mníšku. A tadyhle Lída se asi včera přejedla třešní. Pořád jí říkáme, nepij na ně. Nejez jich tolik. Bude ti špatně. Ale kdepak, aby poslechla. Napila se na ně a to se ví, začalo ji bolet břicho. Babička jí vařila heřmáněk, pak i pelyněk. Ale nic nepomohlo. Ani lžička rezné. Celou noc prozvracela. A tak jsem zajel pro morašického doktora. Je moc rozumný. A ten nás hnal hned do nemocnice a ještě se zlobil, že jsme ho nezavolali v noci. Že je to slepák. A že by z toho mohl být i brant,“ vykládal strýc Pepa svým

rozvážným způsobem. Starý valach klidně stál, jen se chvílemi ohnal po dotěrné mouše.

„Ale mně je, myslím, už líp. Asi už nemám ani horečku. Je mi spíš zima. Skoro se tady v tom stínu třesu. Ale chvílemi jsem myslela, že ani nedojedu.“

Vojta vyskočil na bryčku a opřel si Lidušku o rameno. Ale pak ještě seskočil a postavil své skvělé, nové, polozávodní kolo k lípě před Bílým beránkem, nechal je tak a znova se vyšvihl do bryčky. Pevněji o sebe Lidušku opřel. „A teď, strýčku, jedeme. Honem jedeme, než odejde pan primář.“ Strýc rozvážně pobídl valacha. Ale jeli pomalu. Vojta se cítil šťasten, že má Lidušku vedle sebe. Ale současně se mu do nitra začal vkrádat strach. Neurčitý, nedefinovatelný. Podíval se na ni pozorněji. Suché, okoralé rty se dnes neusmívaly. Na krku jí poplašeně tepaly tepny, jak srdce letělo jako o závod. Pod opálenou pleť prosvítala bledost. Oči hluboko zapadlé, nos zašpičatělý, pod očima modré kruhy. Sáhl jí po ruce. Teď už spíše jako lékař. V tom nádherném červencovém dni chladila její ruka jako kus ledu. A puls letěl jako splašený. Vojta ustrnul. Je-li to opravdu zánět slepého střeva, tak potom je už značně pokročilý. Co bude, co bude? Co neodvratně, neodvolatelně přijde, co musí přijít a není v lidských silách, jak tomu zabránit. Nemocnice, chirurgie, operace. Nemocnice.

Zastavili před ní. Vojta seskočil z bryčky, uchopil Lidušku. Levicí objal její nohy, pravicí ji vzal kolem pasu, snesl ji opatrně z bryčky a spěchal s ní do brány nemocnice. Nezastavil se ani ve vrátnici, ani na chirurgické ambulanci, ale vystupoval hned po schodech do prvního patra a křičel: „Sestřičky, sestřičky, prosím vás, přijďte hned sem!“

V prvním patře otevřel ramenem dveře na jedničku a oblečenou Lidušku položil na nemocniční lůžko, pokryté bělostným prostěradlem. Zdála se mu štíhlejší a drobnější, jak teď bezmocně ležela na nemocničním lůžku. Najednou mu bylo všechno jasné. Ježíši Kriste, to není jenom zánět slepého střeva. To už je asi zánět pobříšnice. Zanícený, snětivý červ napěchovaný hnisem se proděravěl. Praskl a jeho hrozný, infekční obsah zaplavil pobříšnici. A Vojta v duchu slyší slova nezapomenutelného učitele, profesora Arnolda Jiráskaa, jak s výstražně vztyčeným ukazovákem přednáší: „Pobříšnice je největší blanou v lidském těle. Její plošný rozsah je větší než plocha celého těla. Zanítí-li se a začnou-li se z ní vstřebávat bakteriální

jedy, je postižen celý organismus. Je postižen velmi nebezpečně a onemocnění přes veškerou naši pomoc nejednou končí neodvratnou smrtí...“

Liduška se podívala na Vojtu. Z jejího pohledu vyzařoval smutek, bolest, strach. „Není mi dobře,“ spíše zašeptala než řekla a uchopila Vojtu za ruku. Její hlava klesla na polštář. Vojta se posadil na kraj lůžka a podíval se na nemocnou. Vtíravá myšlenka ho napadla a neodbytně ho drtila: „Umírá nejméně každý desátý,“ slyší hlas svého učitele. Uchopil Lidušku za obě ruce, stiskl je a náhle slyšel, jak říká změněným, jakýmsi cizím, odosobněným, profesionálním hlasem frázi, kterou tak často slychával na lékařské fakultě u těžce nemocných: „Bude lépe, bude lépe. Jenom klidně ležet a zhluboka dýchat...“

Dveře za nimi se tiše otevřely. Sestra Drahomíra vcházela s primářem, kterého zastihla právě před odchodem z nemocnice. Pohlédl na nemocnou, nahmatal rychle běžící tep na jejím zápěstí a díval se na vteřinovou ručičku svých náramkových hodinek. Sestra Drahomíra poodhrnula pokrývku a vyhrnula košilkou. Primář se zadíval na Lidušku. Hrudník se jí rychle zvedal. Ostré letní slunce, pronikající mezi listovými stromy na zahradě a otevřeným oknem, osvětlovalo štíhlé dívčí tělo. Břicho pod úrovní hrudníku, téměř bez dýchacích pohybů. Tvrdý stín halil její klín i kyčle. S profesionální zručností, ale velmi šetrně jí sestra Drahomíra podsunula své levé předloktí pod kolena, lehce je poohnula a přitáhla přes kyčle a cudně zakryla tvrdě se rýsující klín.

Primář přitiskl šetrně ukazovák a prostředník své levice na břicho nemocné a prostředníkem pravé ruky několikrát na tyto dva prsty zaklepal. Pak ještě šetrněji sáhl na propadlé břicho a sledoval reakci nemocné. Sestra Drahomíra zatím už podávala gumovou rukavici a vazelínu. „Není třeba, sestro. Diagnóza je zcela jasná, pokud je ovšem v medicíně vůbec něco zcela nepochybné a jasné.“ A Vojta opět zaslechl větu, ale tentokrát pronesenou nahlas: „Bude lépe, Liduško, určitě bude lépe. A nic se neboj. Snad ti ani nemusím říkat, že máš zánět slepého střeva. Ale to spravíme. Na to našťestí dobře stačíme. Bolet nebude nic. Na-prosto nic. Pěkně tě uspíme, a až se probudíš, bude už po všem. Jenom žádný strach!

Přípravte infuzi. Jako obvykle fyziologický roztok s glukózou. Pocho-pitelně s vitamínem C a B. V plné dávce. A přidejte čtvrt miligramu strofantinu. A hned premedikaci. Stačí půl miligramu atropinu a půl